

Kritik mot Socialnämnd Väster i Örebro kommun för handläggningen av ett ärende om umgängesreglering enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU

Beslutet i korthet: Vårdnadshavaren till ett barn som vårdades med stöd av LVU begärde i maj 2012 skriftligen ett utökat umgänge. Det dröjde till oktober 2012 innan hon fick ett svar från handläggaren på sin begäran. Ett formellt beslut om umgängesreglering fattades först i maj 2013.

JO uttalar att när det inte är möjligt att nå en överenskommelse om umgänget ska en begäran om utökat umgänge leda till ett formellt beslut som, om beslutet går den enskilde emot, kan överklagas till förvaltningsrätten. Den omständigheten att den enskilde inte har begärt ett formellt beslut påverkar inte skyldigheten att utreda frågan och fatta ett beslut.

Socialnämnden kritiseras för långsam handläggning och för att nämnden dröjde med att fatta beslut om umgängesreglering.

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO i maj 2013, framförde AA klagomål mot socialtjänsten i Örebro kommun angående handläggningen av ett ärende enligt LVU. Hon anförde i huvudsak följande. Hennes dotter är omhändertagen enligt LVU och placerad i ett familjehem sedan februari 2009. Socialtjänsten begränsar hennes umgänge med dottern utan hennes samtycke. Något beslut om umgängesbegränsning har aldrig fattats trots att hon tydligt sagt att hon inte samtycker till den planering som socialtjänsten har föreslagit.

Utredning

JO begärde att Socialnämnd Väster i Örebro kommun skulle yttra sig över det som AA hade framfört.

I remissvaret anförde socialnämnden bl.a. följande.

Bakgrund

Barnet BB, född 2004, är sedan den 17 september 2007 omhändertagen med stöd av 2 § LVU på grund av brister i omsorgen om henne.

BB vistas i nuvarande familjehem sedan februari 2009.

Umgänge och telefonkontakt mellan BB och modern har skett i samförstånd mellan handläggaren och modern.

En skriftlig begäran om utökat umgänge inkom till socialnämnden den 9 maj 2012.

Handläggningen

Den 25 maj 2012 tog handläggaren telefonkontakt med modern, utifrån inkommen begäran. Vid telefonsamtalet bestämdes en träff den 31 maj 2012, för att samtala om umgänget.

Modern kom inte till den träff som var bestämd.

Handläggaren kontaktade modern per telefon den 6 juli 2012. Samtalet avslutades med överenskommelse om att beslut om umgänge ska fattas till hösten.

Den 11 september 2012 genomfördes ett möte med modern, handläggaren för BB och handläggarna för BB:s broder. Mötet var planerat med tanke på att prata om umgänget mellan modern och de båda barnen.

I samband med umgängesresa dagen efter, det vill säga den 12 september 2012, fortsatte samtalet mellan modern och handläggaren, om umgänget mellan modern och BB. Modern sa att hon ville börja med att utöka umgänget i stället för att begära att LVU skulle upphöra. Modern tänkte dock att BB inom en snar framtid skulle flytta hem till henne.

Vid telefonsamtal från handläggaren till modern den 2 oktober 2012 framförde handläggaren att ingen förändring av umgänget skulle ske under hösten då ett utökat umgänge inte var till BB:s bästa. Modern sa att hon ville fundera på om hon ville ha ett formellt beslut för eventuell överklagan.

Under hösten 2012 och våren 2013 var planeringen att umgänget skulle fortsätta som tidigare. Närmare planering av datum för umgänget under våren skedde i kontakten mellan familjehemmet och modern.

Umgänget under perioden oktober 2012 till och med april 2013 ställdes flera gånger in, dels på grund av att modern ställde in umgänget och dels på grund av att handläggaren ställde in umgänget med beaktande av BB:s bästa.

Den 27 mars 2013 uppgav modern vid telefonsamtal med handläggaren att hon inte ville ha något formellt beslut om umgänget.

Vid telefonsamtal från handläggaren till modern den 19 april 2013, angående kommande umgänge, uppgav modern att hon då ville ha ett formellt beslut om umgänge.

Gruppledare fattade, med stöd av delegation, beslut om begränsning av umgänget den 3 maj 2013.

Modern har inte överklagat beslutet.

Övervägande av beslutet har skett i socialnämndens utskott den 7 augusti 2013 och den 6 november 2013.

Bedömning

Socialnämnden har ansvar för att barn som vårdas enligt LVU får sitt behov av umgänge tillgodosett med vårdnadshavare, förälder, syskon, andra släktingar och andra viktiga personer så långt som möjligt.

Frågor om umgänge brukar som regel kunna lösas genom att en överenskommelse träffas mellan handläggaren och vårdnadshavaren eller föräldern. Det måste dock finnas visst utrymme för att diskutera förändringar beträffande det framtida umgänget, innan det faktiskt förändras.

Handläggaren har uppfattat att modern och handläggaren haft en överenskommelse om umgänget och att modern har accepterat den umgängesplanering som gjorts, fram till slutet av april 2013.

Av journalanteckningar och av redogörelse från handläggaren framgår att angående den begäran om utökning av umgänge som inkom till socialnämnden i maj 2012,

uppgav modern att det var "ok" att denna skulle hanteras och beslutas under hösten 2012. I oktober 2012 uppgav modern att hon ville fundera över om hon ville ha ett beslut eller inte. Något svar på frågan inkom inte till handläggaren.

I mars 2013 uppgav modern att hon då inte ville ha ett beslut på umgängesbegränsning.

Modern återkommer i april 2013 med begäran om formellt beslut, varvid beslut fattas.

Socialnämnden anser att frågor om umgänge mellan barn, vårdnadshavare och förälder är en grannliga uppgift som ställer stora krav på lyhördhet i samspelet med parterna.

Socialnämnden konstaterar att det av rättssäkerhetsskäl är av största betydelse att det enskilde får en domstolsprövning av frågan om någon överenskommelse inte kan nås och att frågor om umgängesrestriktioner som regel ska behandlas skyndsamt.

Mot bakgrund av att frågor om umgänge i LVU-ärenden är en grannliga arbetsuppgift, ska förvaltningens interna resurspersoner tillsammans med socialnämndens handläggare inom berörd enhet, föra samtal om samtycke till umgängesplanering och när utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska inledas angående eventuell begränsning av umgänge.

AA fick tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Bedömning

En socialnämnd har, enligt 14 § första stycket LVU, ett ansvar för att en underårig som vårdas enligt LVU får sitt behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare så långt som möjligt tillgodosett. Nämnden har enligt 14 § andra stycket LVU en möjlighet, om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vården, att besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas. Ett sådant beslut kan enligt 41 § 3 LVU överklagas till förvaltningsrätten. Ofta brukar socialförvaltningen komma överens med föräldern eller vårdnadshavaren om hur umgänget ska utövas. I ett sådant fall behöver nämnden inte fatta ett formellt beslut om umgänget. Jag vill rent allmänt framhålla att en överenskommelse mellan socialförvaltningen och en förälder om umgänget ska dokumenteras.

Av utredningen framgår inte något annat än att umgänget mellan AA och hennes dotter har skett i samförstånd mellan handläggaren och AA fram till den 9 maj 2012. Jag har inte några synpunkter på handläggningen så långt.

Den 9 maj 2012 begärde AA skriftligen ett utökat umgänge. Denna begäran föranledde handläggaren att boka ett möte för att samtala om umgänget. Det dröjde till den 11 september 2012 innan ett första möte kom till stånd.

Vid ett telefonsamtal med AA den 2 oktober 2012 framförde handläggaren att hon bedömde att det inte var möjligt att tillgodose AA:s önskemål angående umgänget. Det dröjde alltså ända till oktober 2012 innan AA fick svar på den begäran som hon lämnade in i maj samma år. Jag kan inte finna annat än att handläggningstiden har varit för lång. Förvaltningen borde långt tidigare än i oktober ha bestämt sig för om den skulle godta AA:s önskemål om ett utökat umgänge.

Nämnden verkar vara av den uppfattningen att AA accepterade förvaltningens förslag att umgänget inte skulle utökas. Det finns dock inte någon dokumentation av överenskommelsen i form av en vårdplan eller liknande handling som visar att AA samtyckte till förvaltningens förslag. Förvaltningen har uppgett att AA underrättats om handläggarens bedömning av umgängesfrågan och att AA då inte sagt att hon ville ha ett formellt beslut. När hon inte återkom i den frågan förefaller förvaltningen ha ansett att hon samtyckte till förvaltningens förslag angående regleringen av umgänget.

Det är inom socialtjänsten naturligtvis angeläget med en så obyråkratisk och enkel handläggning som möjligt. Detta får dock inte leda till att de grundläggande reglerna för ärendehandläggningen sätts ur spel. I det aktuella fallet hade AA i maj 2012 skriftligen begärt att umgänget skulle utökas. En sådan begäran ska normalt sett alltid leda till ett formellt beslut som, om beslutet går den enskilde emot, kan överklagas till förvaltningsrätten. Den omständigheten att AA inte begärde ett formellt beslut har inte påverkat skyldigheten att utreda frågan och fatta ett beslut. Eftersom AA inte uttryckligen samtyckte till handläggarens förslag i oktober 2012 att umgänget skulle fortsätta som tidigare, trots att hon begärt att det skulle utökas, borde handläggaren skyndsamt ha överlämnat en utredning till nämnden eller någon tjänsteman som med stöd av delegation hade behörighet att fatta beslut i ärendet.

Först när AA i april 2013 återkom i saken fattade nämnden ett beslut rörande umgänget. Genom att nämnden dröjde med att fatta beslut i ärendet fördröjdes AA:s möjlighet till domstolsprövning av umgängesfrågan.

Ärendet avslutas med den kritik som framgår av det ovan sagda.